

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Організаційно-правові засади протидії домаш-
ньому насильству»**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Організаційно-правові засади протидії домаш-
ньому насильству»**

Затверджено вченою радою університету
(протокол №__ від _____ 2022р.)

Харків

2022

УДК

ББК

Н

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою університету (протокол №_від_____2022 р.)

Укладачі:

В.В. Гальцова

Н.В. Сметаніна

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Організаційно-правові засади протидії домашньому насильству»
[Галузь знань – 08 «Право», Спеціальність – 081 «Право», другий (магістерський) рівень] / уклад.: В. В. Гальцова, Н.В. Сметаніна. Х: Нац. юрид ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 40 с.

1. ВСТУП

Курс «**Організаційно-правові засади протидії домашньому насильству**» є надзвичайно актуальним і важливим в ході здобуття юридичної освіти і отримання повноцінного професійного світогляду. Основною визначальною ознакою дисципліни, що презентується є її міжгалузевий і комплексний характер. Для якісного засвоєння курсу необхідно мати знання у таких галузях права як кримінальне, кримінальне процесуальне та конституційне право, кримінологія, юридична психологія тощо.

Мета: формування системи знань під час кваліфікації домашнього насильства (ст. 126¹ КК) та навичок застосування правових позицій Верховного Суду під час вирішення проблемних питань щодо його кваліфікації та розмежування від інших кримінальних правопорушень та від адміністративного делікту, а також надати студентам знання правових і організаційних основ запобігання домашньому насильству, національних і міжнародних практик запобігання домашньому насильству.

У результаті вивчення дисципліни студенти будуть:

знати:

актуальні проблеми кваліфікації домашнього насильства (ст. 126¹ КК) та обмежувальні заходи, що містяться у кримінальному законодавстві, які застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство;

поняття домашнього насильства; види домашнього насильства; завдання у сфері запобігання домашньому насильству; соціально-демографічні, кримінально-правові, морально-психологічні характеристики злочинців і потерпілих у цій сфері; найбільш реальні, обґрунтовані, конкретні заходи запобігання різноманітних видів домашнього насильства і їх використання у межах повноважень тих чи інших суб'єктів запобігання злочинності; права постраждалих осіб; права постраждалої дитини; правила ведення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

уміти:

правильно кваліфікувати домашнє насильство (ст. 126¹ КК) та відмежовувати його від суміжних кримінальних правопорушень та діянь, що є адміністративним деліктом;

аналізувати правові джерела й використовувати отримані при вивченні курсу знання при вирішенні професійних завдань; визначати організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству; аналізувати державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; виявляти причини й умови, що сприяють проявам домашнього насильства; вживати у межах своїх повноважень заходів щодо їх усунення; організовувати і проводити у межах своїх повноважень просвітницьку і роз'яснювальну роботу серед членів сім'ї, громадськості стосовно неприпустимості використання насильства у родинних стосунках; надавати допомогу та захищати постраждалих осіб; застосовувати спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству.

Знання та вміння, набуті при вивченні даної дисципліни, використовуються при розробці й реалізації ефективних заходів щодо виявлення та усунення випадків домашнього насильства, причин та умов, що сприяють вчиненню домашнього насильства, проведення профілактичної роботи серед службових осіб органів кримінальної юстиції, а також здійснення інших заходів запобігання домашнього насильства та його злочинним проявам.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Т е м и	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Теоретичні і нормативні засади системи запобігання домашньому насильству					
1	Тема 1. Домашнє насильство (ст. 126 ¹ КК): аналіз складу кримінального правопорушення та проблеми кваліфікації	12	2	2	8
2	Тема 2. Відмежування домашнього насильства від інших кримінальних правопорушень та адміністративного делікту. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство (ст. 91 ¹ КК)	12	2	2	8
3	Тема 3. Законодавче та інше ресурсне забезпечення у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»	12	2	2	14
Модуль 2. Прикладні питання застосування законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству					
4	Тема 1. Види домашнього насильства, що передбачені у Законі України «Про запобігання	12	2	2	8

	та протидію домашньому насильству»				
5	Тема 2. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству	12	2	2	8
6	Тема 3. Види спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству	10	2	2	6
7	Тема 4. Повноваження загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб	10	2	2	6
8	Тема 5. Прикладні питання застосування законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству	10	2	2	6
9	Тема 6. Практика Європейського суду з прав людини у справах про домашнє насильство	10	2	2	6
10	Тема 7. Міжнародний досвід запобігання домашньому насильству	14	2	2	10
	Р а з о м	120 /4,0	20	20	80

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол № від 2022 р.)

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ Організаційно-правові засади протидії домаш- ньому насильству ”

1. ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

Проблеми визначення поняття та змісту домашнього насильства. Домашнє насильство (ст. 126¹ КК): аналіз складу кримінального правопорушення. Потерпілий домашнього насильства. Зміст «систематичності» як ознаки об’єктивної сторони та значення для кваліфікації. Види суспільно-небезпечних наслідків та момент закінчення. Види та зміст домашнього насильства. Співвідношення «домашнього насильства» і «сексуального насильства» та кваліфікація сексуального насильства. Відмінність від інших кримінальних правопорушень та адміністративних деліктів. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство (ст. 91¹ КК). Законодавче та інше ресурсне забезпечення у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Сфера дії законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству. Види домашнього насильства: визначення та загальна їх характеристика. Основні засади запобігання та протидії домашньому насильству.

2. КІЛЬКІСНО-ЯКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Кількісно-якісні показники домашнього насильства в Україні.
Географія і ціна злочинних проявів домашнього насильства.
Латентність домашнього насильства.

Кримінологічна характеристика осіб, які вчинили домашнє насильство.

Віктимологічна характеристика осіб, які постраждали від домашнього насильства. Надання допомоги та захисту постраждалим особам.

3. СУБ'ЄКТИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ЗАХОДИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Система суб'єктів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Повноваження органів опіки та піклування, служб у справах дітей у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Повноваження загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб.

Взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

4. ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Національна система запобігання домашньому насильству.

Загальносоціальне запобігання домашньому насильству.

Спеціально-кримінологічне запобігання домашньому насильству.

Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

Віктимологічне запобігання домашньому насильству.

5. ВИДИ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Система спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

Терміновий заборонний припис стосовно кривдника.

Обмежувальний припис стосовно кривдника.

Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи.

Направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Відповідальність за вчинення домашнього насильства.

6. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Генеральна Асамблея ООН і Конгреси ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя та значення їх декларацій і рекомендацій стосовно запобігання домашньому насильству.

Запобігання домашньому насильству у США.

Запобігання домашньому насильству у Німеччині.

Запобігання домашньому насильству у Великобританії.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Домашнє насильство (ст. 126¹ КК): аналіз складу кримінального правопорушення та проблеми кваліфікації

Завдання:

1. Родина в складі бабусі, дочки, зятя та онука, проживала спільно у трьохкімнатній квартирі. Бабуся займала одну з кімнат квартири. З кожний день донька все частіше ображала та обзивала бабусю. Потім бабуся помітила, що з її гаманця почали зникати гроші. Її намагання з'ясувати цю ситуацію призвели, що бабусю звинуватили у склерозі, внаслідок чого їй було заборонено заходити до інших кімнат, обмежили доступ до кухонного приладдя, погрожуючи помістити до психіатричної лікарні.

Вирішіть питання про кримінальну відповідальність та дайте кримінально-правову оцінку діям доньки.

2. Микита прийшов додому зі школи після уроків та сів гратись за комп'ютером. Батько зробив синові декілька зауважень і сказав, щоб він почав робити домашнє завдання. Коли батько зайшов до кімнати Микити через годину, побачив, що син не виконав його прохання та продовжує грати за комп'ютером. Батько вимкнув комп'ютер та наголосив на тому, що поки син не зробить домашнє завдання йому заборонено вмикати комп'ютер, телевізор, а також інші гаджети.

Дайте кримінально-правову оцінку діям батька.

3. Після одруження чоловік почав зловживати алкоголем. Під дією алкоголю чоловік ставав дуже агресивним. У стані алкогольного сп'яніння чоловік нерідко бив дружину, знущався над нею, звинувачуючи дружину у «всіх гріхах». В черговий раз він затіяв скан-

дал, під час якого вдарив дружину в живіт та кинув її на підлогу, внаслідок чого дружині було заподіяне тяжке тілесне ушкодження.

Дайте кримінально-правову оцінку діям.

4. Чоловік повернувся додому і почав ображати дружину, що вона погана мати та дружина, а потім схопивши її за волосся та наніс удари по голові і почав вимагати виконання подружнього «обов'язку». Дружина втратила свідомість, чоловік вчинив статевий акт.

Кваліфікуйте вчинене діяння.

5. Жінка постійно докоряла чоловіку, що він не забезпечує матеріально сім'ю, внаслідок чого вона не купує навіть мінімально необхідні продукти харчування та предмети першої потреби. Вона постійно порівнювала його із сусідом, який заробляє кошти і його сім'я постійно відпочиває на курортах. Не витримавши психологічного знування, чоловік покінчив життя самогубством.

Дайте кримінально-правову оцінку діям і вирішіть питання про кримінальну відповідальність.

Тема 2. Відмежування домашнього насильства від інших кримінальних правопорушень та адміністративного делікту. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство (ст. 91¹ КК)

1. Домашнє насильство (ст. 126¹ КК): аналіз складу кримінального правопорушення.
2. Розмежування домашнього насильства (ст. 126¹ КК) від суміжних кримінальних правопорушень.
3. Відмежування домашнього насильства (ст. 126¹ КК) від адміністративного делікту.

4. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство (ст. 91¹ КК), їх види та умови застосування.

Тема 3. Домашнє насильство як соціально-правове явище

1. Визначення «насильства» та «сім'ї» як соціально-правових категорій.

2. Історичний аналіз явища домашнього насильства в українському суспільстві.

3. Проблеми визначення поняття та змісту домашнього насильства.

4. Види домашнього насильства: визначення та загальна їх характеристика.

5. Небезпечні наслідки домашнього насильства для особи, держави та суспільства.

Завдання:

1. Розкрийте суспільно-психологічний, моральний і юридичний аспект явища домашнього насильства в Україні.

2. Виходячи з історико-порівняльного аналізу сім'ї та насильства в сім'ї в українському суспільстві, спираючись на деякі христоматійні документи минулого з історії держави і права надайте відповідь на питання про те, чим слід вважати насильство в сім'ї – нормою чи патологією?

3. Розкрийте історичну сутність явища домашнього насильства. Обґрунтуйте загальний і глобальний характер домашнього насильства. Завдання виконати письмово, супроводити даними міжнародної і національної статистики.

4. Побудуйте схему видів домашнього насильства, що передбачені у Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Завдання виконати письмово.

5. Використовуючи рекомендовану літературу, визначіть найбільш типові прояви сімейного насильства залежно від сфер сімейної життєдіяльності. Складіть відповідну таблицю.

Тема 4. Законодавче та інше ресурсне забезпечення у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»

1. Співвідношення державної політики України у сфері запобігання домашньому насильству і кримінально-правової політики.

2. Система законодавства у сфері запобігання домашньому насильству.

3. Характеристика Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

4. Основні напрями реалізації державної політики України у сфері запобігання домашньому насильству.

5. Оцінка ефективності державної політики України у сфері запобігання домашньому насильству та основні шляхи її модернізації.

Завдання:

1. Визначте місце державної політики України у сфері запобігання домашньому насильству у структурі державної політики України. Завдання бажано виконати за допомогою програми для створення презентацій.

2. Розкрийте систему законодавства у сфері запобігання домашньому насильству. Назвіть основні чинні законодавчі акти, що містять приписи запобігання домашньому насильству.

3. На підставі аналізу Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначте основні перспективні напрями розвитку запобігання домашньому насильству в Україні.

4. Проведіть контент-аналіз ЗМІ на предмет актуалізації проблеми домашнього насильства в українському суспільстві.

Тема 5. Кількісно-якісна характеристика домашнього насильства

1. Кількісно-якісні показники домашнього насильства в Україні.

2. Географія і ціна злочинних проявів домашнього насильства.

3. Латентність домашнього насильства.

4. Кримінологічна характеристика осіб, які вчинили домашнє насильство.

5. Віктимологічна характеристика осіб, які постраждали від домашнього насильства. Надання допомоги та захисту постраждалим особам.

6. Відповідальність за вчинення домашнього насильства.

Завдання:

1. Проаналізуйте статистичні дані вчинення домашнього насильства у 2016 – 2022 роках. Завдання виконати у формі таблиці.
2. Назвіть п'ять областей України, де обліковано найбільшу кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних із вчиненням домашнього насильства.
3. Визначте рівень латентності вчинення домашнього насильства, використовуючи дані міжнародних досліджень.
4. Мешканка Полтавської обл. гр. М. протягом року систематично звертались щодо насильства в сім'ї з боку її співмешканця К. Під час останнього дебошу, коли М. викликала поліцію, К. залишив домівку, однак місце його знаходження поліцією встановлено не було. З їх слів, під час телефонної розмови з К., останній запевнив співробітників поліції, що прибуде до райвідділу поліції наступного дня. Проте вранці до РВ надійшло повідомлення про вчинене ним вбивство гр. М., її малолітніх дітей і сестри. Про який вид латентності йдеться? Назвіть інші різновиди латентності.

Тема 6. Суб'єкти, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству

1. Система суб'єктів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
2. Повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
3. Повноваження органів опіки та піклування, служб у справах дітей у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
4. Повноваження загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб.
5. Взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Завдання:

1. Проаналізуйте досвід роботи підрозділу поліції «Поліна» - поліція проти домашнього насильства.

2. Визначте повноваження органів опіки та піклування, служб у справах дітей у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

3. Назвіть повноваження загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб.

4. Охарактеризуйте діяльність громадської організації «Ла Страда – Україна» щодо запобігання та протидії домашньому насильству.

Тема 7. Заходи запобігання домашньому насильству

1. Національна система запобігання домашньому насильству.

2. Загальносоціальне запобігання домашньому насильству.

3. Спеціально-кримінологічне запобігання домашньому насильству.

4. Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

5. Віктимологічне запобігання домашньому насильству.

Завдання:

1. У чому зміст стратегій зменшення можливостей вчинення злочинів і втручання у кризові ситуації стосовно запобігання домашнього насильства (наведіть приклади).

2. Назвіть основні напрями загальносоціального запобігання домашньому насильству у сучасних умовах.

3. Проаналізуйте основні засади ведення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

4. Підготуйте доповідь на тему: «Міжнародний досвід віктимологічного запобігання домашньому насильству».

Тема 8. Види спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству

1. Система спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

2. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника.

3. Обмежувальний припис стосовно кривдника.

4. Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи.

5. Направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Завдання:

1. Охарактеризуйте систему спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.

2. Назвіть основні напрями надання допомоги та захисту постраждалим особам.

3. Складіть проект термінового заборонного припису стосовно кривдника (фабула вільна).

4. Підготуйте доповідь на тему: «Виконання програм для кривдників», враховуючи міжнародний досвід функціонування таких програм.

Тема 9. Міжнародний досвід запобігання домашньому насильству

1. Генеральна Асамблея ООН і Конгреси ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя та значення їх декларацій і рекомендацій стосовно запобігання домашньому насильству.

2. Практика Європейського суду з прав людини у справах про домашнє насильство.

3. Запобігання домашньому насильству у США.

4. Запобігання домашньому насильству у Німеччині.

5. Запобігання домашньому насильству у Великобританії.

Завдання:

1. В яких міжнародно-правових документах містяться норми щодо захисту жертв домашнього насильства?

2. Чи створені в Україні інституційні механізми захисту жертв домашнього насильства?

3. Дослідивши рекомендовану і додаткову літературу, складіть таблицю країн, де діють спеціальні закони щодо захисту жертв домашнього насильства.

4. Якою є роль громадських організацій у світі у сфері захисту жертв домашнього насильства?

5. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

1) **дитина-кривдник** - особа, яка не досягла 18 років та вчинила домашнє насильство у будь-якій формі;

2) **дитина, яка постраждала від домашнього насильства (далі - постраждала дитина)**, - особа, яка не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства;

3) **домашнє насильство** - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь;

4) **економічне насильство** - форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;

5) **запобігання домашньому насильству** - система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, насамперед до постраждалих дітей, викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків, а також будь-яких звичаїв і традицій, що на них ґрунтуються;

б) **кривдник** - особа, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі;

7) **обмежувальний припис стосовно кривдника** - встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи;

8) **особа, яка постраждала від домашнього насильства** (далі - постраждала особа), - особа, яка зазнала домашнього насильства у будь-якій формі;

9) **оцінка ризиків** - оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи;

10) **програма для кривдника** - комплекс заходів, що формується на основі результатів оцінки ризиків та спрямований на зміну насильницької поведінки кривдника, формування у нього нової, неагресивної психологічної моделі поведінки у приватних стосунках, відповідального ставлення до своїх вчинків та їх наслідків, у тому числі до виховання дітей, на викорінення дискримінаційних уявлень про соціальні ролі та обов'язки жінок і чоловіків;

11) **програма для постраждалої особи** - комплекс заходів, спрямованих на позбавлення емоційної залежності, невпевненості у собі та формування у постраждалої особи здатності відстоювати власну гідність, захищати свої права у приватних стосунках, у тому числі за допомогою уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

12) **протидія домашньому насильству** - система заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, та спрямовані на припинення домашнього насильства, надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди, а також на належне розслідування випадків домашнього насильства, притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки;

13) **профілактичний облік** - здійснення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України організаційно-практичних заходів щодо контролю за поведінкою кривдника з метою недопущення повторного вчинення домашнього насильства, за дотриманням ним тимчасових обмежень його прав та виконанням обов'язків, покладених на нього у зв'язку із вчиненням домашнього насильства;

14) **психологічне насильство** - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;

15) **сексуальне насильство** - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;

16) **терміновий заборонний припис стосовно кривдника** - спеціальний захід протидії домашньому насильству, що вживається уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України як реагування на факт домашнього насильства та спрямований на негайне припинення домашнього насильства, усунення небезпеки для життя і здоров'я постраждалих осіб та недопущення продовження чи повторного вчинення такого насильства;

17) **фізичне насильство** - форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в

небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

6. ПОТОЧНИЙ (МОДУЛЬНИЙ) КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

ОПИС ПРЕДМЕТА КУРСУ

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність, спеціалізація	Характеристика навчального курсу (структура кредиту до заліку)
<p>Кількість кредитів ЄКТС: 4,0</p> <p>Кількість модулів: 2</p> <p>Загальна кількість годин: 120</p> <p>Тижневих годин: 4</p>	<p>Рівень освіти – другий (магістерський)</p> <p>Галузь знань – 08 «Право»</p> <p>Спеціальність – 081 «Право»</p>	<p>Модуль 1 Лекції: 6 Практич- ні/семінарські заняття/ коло- квіум: 6 Самостійна робо- та: 30</p> <p>Модуль 2 Лекції: 14 Практич- ні/семінарські занят- тя/колоквіум: 14 Самостійна робота: 50</p> <p>Види контро- лю: поточний контроль; підсумковий конт- роль знань</p>

		(диференційований залік)
--	--	-----------------------------

7. КРИТЕРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МОНІТОРИНГУ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

I. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1.1. Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

а) систематичність та активність роботи на лекціях, семінарських, практичних, відвідування відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні питань; участь у студентських конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах; інші форми робіт;

б) виконання завдань для самостійного опрацювання (самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; написання рефератів, есе та їх презентація; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів; підготовка реферативних матеріалів з публікацій; інші форми роботи).

1.2. Конкретний перелік робіт, що зобов'язаний виконати студент в рамках ПК, критерії їх оцінки (кількість балів) визначені кафедрою.

1.3. Кафедрою передбачено виконання контрольних (інших письмових) робіт, проведення колоквиумів, здійснення інших підсумкових заходів за результатами вивчення певного логічно завершеного блоку навчального матеріалу.

1.4. Результати ПК знань студентів своєчасно вносяться до журналу обліку роботи викладача та регулярно оприлюднюються в академічній групі (особисто студенту за його запитом).

1.5. Порядок ліквідації заборгованості з ПК оголошується на початку практичних занять згідно графіку індивідуальних консультацій.

1.6. При особистому спілкуванні викладач зобов'язаний ставитись до студентів врівноважено, емоційно нейтрально, з повагою до особистості студента, проявляти людяність і педагогічну майстерність, уникати узагальнюючих та оціночних суджень, що не мають відношення до матеріалу навчального курсу. Повсякчас наполегливо роз'яснювати студентам зміст нормативних документів університету, підкреслювати необхідність виконання індивідуального навчального плану студента, дотримання вимог учбової дисципліни.

1.7. Викладач зобов'язаний всіляко сприяти формуванню у студента позиції особистісної індивідуальної відповідальності за власні результати навчання, раціональне виростання навчального часу, учбових ресурсів тощо.

II. ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ НА ОСНОВІ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ (ПК)

Поточний контроль знань (далі - ПК) здійснюється під час проведення практичних занять. Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння матеріалу навчальної дисципліни, умінь самостійно опрацювати тексти здатності осмислити зміст тем та розділів курсу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація)

Об'єктом ПК знань студентів є:

- систематичність та активність роботи на лекціях, практичних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, рівень знань, активність при обговоренні питань тем курсу, інші форми роботи);
- виконання завдань для самостійного опрацювання.

Оцінювання результатів ПК здійснюється викладачем після вивчення кожної теми.

Залік отримує студент, який опанував усі теми навчальної дисципліни.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу навчального курсу.

Під час самостійної роботи студент має самостійно опрацювати конспекти лекцій, рекомендовану літературу, нормативні акти, матеріали емпіричних досліджень до тем, що виносяться на практичні заняття.

Формами самостійної роботи є:

- ◆ виконання домашніх завдань;

- ◆ доопрацювання матеріалів лекції;
- ◆ робота в інформаційних мережах;
- ◆ опрацювання додаткової літератури;
- ◆ складання конспектів тем, що виносяться для самостійного вивчення;
- ◆ підготовка статистичних матеріалів, складання схем, нотаток.

9. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття домашнього насильства.
2. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство (ст.126¹ КК)
3. Відмежування домашнього насильства від суміжних кримінальних правопорушень та адміністративного делікту (ст.126¹ КК)
4. Обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство (ст. 91¹ КК)
5. Види домашнього насильства: визначення та загальна їх характеристика.
6. Фактори існування домашнього насильства в Україні.
7. Небезпечні наслідки домашнього насильства для особи, держави та суспільства.
8. Законодавче та інше ресурсне забезпечення у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
9. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»: загальна характеристика.
10. Сфера дії законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству.
11. Основні засади запобігання та протидії домашньому насильству.
12. Основні напрями реалізації державної політики України у сфері запобігання домашньому насильству.
13. Кількісно-якісні показники домашнього насильства в Україні.
14. Географія і ціна злочинних проявів домашнього насильства.
15. Латентність домашнього насильства.
16. Кримінологічна характеристика осіб, які вчинили домашнє насильство.
17. Віктимологічна характеристика осіб, які постраждали від домашнього насильства.

18. Система суб'єктів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

19. Повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, та центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

20. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

21. Повноваження уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

22. Повноваження органів опіки та піклування, служб у справах дітей у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

23. Повноваження органів управління освітою, навчальних закладів та установ системи освіти у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

24. Повноваження органів, установ і закладів охорони здоров'я у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

25. Повноваження центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

26. Повноваження загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб.

27. Взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

28. Національна система запобігання домашньому насильству.

29. Завдання у сфері запобігання домашньому насильству.

30. Заходи у сфері запобігання домашньому насильству.

31. Загальносоціальне запобігання домашньому насильству.

32. Спеціально-кримінологічне запобігання домашньому насильству.
33. Єдиний державний реєстр випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі.
34. Участь заінтересованих суб'єктів, що надають соціальні послуги із запобігання та протидії домашньому насильству.
35. Віктимологічне запобігання домашньому насильству.
36. Надання допомоги та захисту постраждалим особам.
37. Права постраждалих осіб: загальна характеристика.
38. Права постраждалої дитини: загальна характеристика.
39. Виконання програм для постраждалих осіб.
40. Система спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству.
41. Терміновий заборонний припис стосовно кривдника.
42. Обмежувальний припис стосовно кривдника.
43. Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи.
44. Направлення кривдника на проходження програми для кривдників.
45. Відшкодування матеріальних збитків і моральної шкоди, завданих унаслідок вчинення домашнього насильства.
46. Відповідальність посадових осіб за недотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
47. Фінансування витрат, пов'язаних із запобіганням та протидією домашньому насильству.
48. Контроль у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
49. Громадський контроль за дотриманням законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
50. Система запобігання домашньому насильству в зарубіжних державах.

51. Генеральна Асамблея ООН і Конгреси ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя та значення їх декларацій і рекомендацій стосовно запобігання домашньому насильству.

52. Запобігання домашньому насильству у США.

53. Запобігання домашньому насильству у Німеччині.

54. Запобігання домашньому насильству у Великобританії.

10. СПИСОК ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1 Нормативно-правові акти

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.
2. Загальна декларація прав людини: Декларація ООН від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція): Конвенція Ради Європи від 11.05.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Конвенція ООН від 18.12.1979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text.

5. Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок: Декларація ООН від 20.12.1993. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/violence.shtml
6. Статут Організації Об'єднаних Націй: Статут ООН від 26.06.1945. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text.
7. Пекінська декларація та Платформа дій: Декларація ООН від 15.09.1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text.
8. Конвенція ООН про права дитини: Конвенція ООН від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
9. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами: Конвенція ООН від 02.12.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162#Text.
10. Конвенція про захист цивільного населення під час війни: Конвенція ООН від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.
11. Декларація про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах та в період збройних конфліктів: Декларація ООН від 14.12.1974. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments->

[mechanisms/instruments/declaration-protection-women-and-children-emergency-and-armed.](#)

12. Факультативний протокол до Конвенції про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок: Протокол ООН від 06.10.1999. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_794#Text.
13. Декларація Тисячоліття ООН: Декларація ООН від 8.09.2000. URL:
https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/su_mmitdecl.shtml.

Література

Основна література

1. Блага А. Б. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання): монографія / А. Б. Блага. – Х. : ФО-П Макаренко, 2014. – 360 с.
2. Бондаренко О.С. Психологічне насильство як форма домашнього насильства. *Правові горизонти*. 2019. Вип. 16(29). С. 12-17.
3. Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство: актуальні питання теорії та практики. *Форум права*. 2019. 55(2). С. 6-14.
4. Гальцова В.В. Деякі аспекти імплементації положень Стамбульської конвенції в КК України та проблеми кримінальної відповідальності за домашнє насильство. *Юридичний науковий еле-*

ктронний журнал. 2020. № 4. С. 249-252. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2020/62.pdf.

5. Головкін Б. М. Як стають жертвами злочинів. *Проблеми законності*. Вип. 136. 2017. С. 161 – 172.

6. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2019. 288 с.

7. Лубенець І. Г. Насильство серед школярів: учасники та їх кримінологічна характеристика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2016. Вип. 37(3). С. 51-54.

8. Сметаніна Н. В., Дойонко О. В. Міжнародний досвід захисту прав жертв злочинів. *Право і суспільство*. 2018. № 6, ч. 2. С. 178–182.

Додаткова література

1. Біловол О. О. Фізичне насильство як вид домашнього насильства: нормативна регламентація та практика застосування кримінального законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 218-223. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2021/55.pdf.
2. Біловол О. О. Проблемні аспекти визначення основного безпосереднього об'єкта складу зло-

- чину, передбаченого ст. 126¹ КК України. *Підприємництво. Господарство і Право*. 2020. № 5. С. 227-234. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/5/41.pdf>.
3. Грищенко А. Л. Проблемні питання кваліфікації сексуального насильства як форми домашнього насильства. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. 2022. Том 33 (72) № 1. С. 70 – 74. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/1_2022/13.pdf.
 4. Довгань-Бочкова Н. Домашнє насильство: аналіз об'єктивної сторони складу злочину. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2018. Вип. 66. С. 187–197.
 5. Панов М. І., Гальцова В.В. *Проблеми кримінальної відповідальності за насильство в сім'ї*. Юридична Україна. 2019. № 3. С. 19–28.
 6. Панькевич В.М., Сухоребра Т.І. До питання кримінальної відповідальності за домашнє насильство. *Порівняльно-аналітичне право*. 2022. С. 7-24. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261904/258286>
 7. Плутицька К.М. Економічне домашнє насильство як новела у кримінальному законодавстві

- України. *Вісник Запорізького національного університету*. Серія «Юридичні науки». 2018. № 4. С. 101–106.
8. Рябчинська О.П., Стоматов Є.Г. Проблемні питання встановлення ознаки системності насильства при кваліфікації за ст. 126-1 КК України. Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству: реалії та перспективи: матеріали круглого столу, 31 трав. 2019 р. / за ред. О.П. Рябчинської. Запоріжжя: КПУ, 2019. С. 142-144.
9. Степаненко О. В., Хімченко С. А. Економічне домашнє насильство: визначення й питання кваліфікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2020 № 45. С. 112 – 115. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc45/26.pdf>.
10. Якимова С.В. Лесяк Н.І. Домашнє насильство як вид кримінального правопорушення за законодавством України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 3. С. 192–194.
11. Насильство вдома і що з ним робити. Розірви коло. URL: <https://rozirvykolo.org/news/nasilstvo-vdoma-i-shho-z-tsim-robiti/>

12. Кожна 5 жінка в Україні стикається з тією чи іншою формою насильства. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/18311.html>
13. Кузнецов М. Г. Віктимологічний портрет жертви домашнього насильства, що є небезпечним для життя.. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 1. С. 136-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bpau_2019_1_14
14. Громадськість у запобіганні і протидії злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід : монографія / В. В. Голіна, М. Г. Колодяжний, С. С. Шрамко та ін. ; за заг. ред. В. В. Голіни, М. Г. Колодяжного. Харків : Право, 2017. 284 с. URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/monogr_golina_kolodyag_2017.pdf.
15. Мотлях, О.І., Іщенко, Т.В. Специфіка призначення судово-психіатричних експертиз у розслідуванні домашнього насильства. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. №2. С. 212-215.

Інтернет-ресурси:

Сайт Ради Європи - <http://www.coe.kiev.ua>
Проект ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції» - <http://www.justicereformukraine.eu/uk/>

Офіційний веб-портал Верховної Ради України -
<http://rada.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Президента України -
<http://www.president.gov.ua>

Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України -
<http://www.kmu.gov.ua>

Офіційний веб-портал Верховного Суду -
https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/

Офіційний веб-портал Конституційного Суду України -
<https://ccu.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України -
<https://minjust.gov.ua/>

З М І С Т

1. Вступ.....	6
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	8
3. Програма навчальної дисципліни	10
4. Завдання для практичних занять та самостійної роботи.....	13
5. Словник основних термінів.....	21
6. Поточний контроль знань студентів	24
7. Критерії організації моніторингу знань студентів	26
8. Самостійна робота студентів.....	27
9. Питання до заліку.....	29
10. Список законодавчих актів та літератури. Інформаційні ресурси.....	32